

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska

číslo 2 / 2018 / ročník XXVIII

STÁLÁ EXPOZICE

*Historie Mariánské Týnice

a mariánský kult:

- nejnovější archeologické nálezy
- osudy po zrušení kláštera
- obnova a rekonstrukce na přelomu 20. a 21. století
- mariánské poutní místo

*Baroko a jeho svět - Jan Blažej Santini - Aichel

*Raně středověké obydlí, archeologické nálezy

*Kultura a vzdělanost severního Plzeňska:

- veduty a vyobrazení sidel, kaple jako liturgický prostor, školní třída, galerie světců, oratoř a liturgické předměty, umělecké vybavení prostředí společenských elit 19. století

*Národopis severního Plzeňska:

- lidové zvyky, náves s kaplí a včelařství, selská jizba a komora, stodola, kovárna, slévárna litiny

*Města, spolky a řemesla severního Plzeňska:

- řemeslnické dílny a obchody
- kuchyně 30.- 40. let 20. století, hostinec

*Kostel Zvěstování Panně Marii:

- rekonstruovaná památka vrcholného baroka,
- obnovená kupole a interiér s freskovou výzdobou

*Ambit s freskovou výzdobou

F. J. Luxe a barokní zahrada

VÝSTAVY

PETR BRANDL - restaurované obrazy - Zavraždění sv. Václava, Smrt sv. Isidora, Stětí sv. Barbory

/ kostel Zvěstování P. Marii – časově neomezeno

BOHUMIL KONEČNÝ

– BIMBA 1918–2018

13. 6. – 19. 8. 2018

BLANKA BOHDANOVÁ

– INSPIRACE

27. 6. – 9. 9. 2018

MNOHOST V JEDNOTĚ

– CISTRECIÁCKÁ KULTURNÍ KRAJINA VE STŘEDNÍ EVROPE

8. 6. – 26. 7. 2018

SEVERSKÝ BEAT

– HISTORIE BIGBEATU NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

22. 8. – 28. 10. 2018

KONCERTY

S hudbou za památkami Plzeňského kraje

a Radost v baroku

7. 7. 2018

Harmonie slov a tónů

Petra Špalková /recitace

Josef Moravec /tenor

Vítězslav Podrazil/ klavír

25. 8. 2018 v 18 hodin

DALŠÍ AKCE

Mariánská pouť

a Den Evropského dědictví

9. 9. 2018

Podzimní oživlá prohlídka

v muzeu

27. 10. 2018

ÚVODEM

„Svět mohl být jiný, než v jakém žijeme. Nemusel být třeba tak barevný, chudší na vůně i tvary. Máme velké štěstí a navíc dar fantazie. Přesto někdy tvary porušuji s vědomím relativity, ale světlo, které je přítomno, je priznanou nadějí.“ říká ke svým obrazům herečka a malířka Blanka Bohdanová. Vidět je mohou návštěvníci během letní sezony v kostele Zvěstování Panně Marii v Mariánské Týnici. Výstizné hodnocení vlastního pohledu na tvorbu i na dobu, kterou zrovna žijeme.

Mnohému taková slova mohou znít jako otřepané klišé prázdninových dnů. Ale není to skutečně tak, že se stále bezhlavě ženeme za něčím pomyslně lepším kupředu? A nepřiznáme si, že třeba ten nejdokonalejší čas našeho života je právě tento daný okamžik. Jistě, výhrady bychom našli mnohé. Řada nepravostí by se měla napravit, jiné přesně pojmenovat, abychom měli důvod je co nej-

dříve změnit. Například tím, že se staneme zodpovědnými občany a budeme si v podzimních, komunálních volbách vybírat představitele samosprávy nikoliv podle nejlepší „reklamy“ kandidátů, ale podle jejich dosavadních činů. Poučením se nám mohou stát příklady z dějin. Věřte nebo ne, i prostřednictvím příspěvků dnešního, druhého čísla Vlastivědného sborníku.

A pokud byste přece jenom uprosřed přívětivých, letních dnů toužili zažít nějaké dobrodružství navíc, přijďte na další výstavu, kterou muzeum také pořádá. Je pro velké i malé diváky a ukazuje svět, který miloval malíř a kreslíř Bohumil, Bimba Konečný – indiány, kovboje, rychlá motorová kola, krásné ženy, jež pózuje na obálkách meziválečných románů pro oddychový čas. Například pro takový, který máte právě dnes za svými okny.

Vaše redakce

PŘEDPLATNÉ A OTEVÍRACÍ HODINY V KNIHOVNĚ

Upozorňujeme čtenáře, badatele a uživatele muzejní knihovny, že již od 1. července 2017 byl v knihovně instalován nový systém Verbis, který jsme získali díky dotačnímu programu Ministerstva kultury VISK 3.

Knihovna poskytuje knihovnické a bibliografické služby veřejnosti. Disponuje fondem odborné a především regionální literatury. V současném knižním fondu nabízíme čtenářům patnáct tisíc titulů. Nový knihovnický program je rozšířen

o další moduly, které by měly poskytovat čtenářům větší komfort v poskytovaných službách. Knihovnu můžete navštívit také prostřednictvím internetových stránek muzea, v záložce knihovna najdete nový webový katalog Portaro.

Pro osobní návštěvu knihovny v muzeu se můžete také telefonicky objednat na číslech 373 396 410 nebo 373 397 991. K dispozici je také veřejně přístupný internet.

UDÁLOSTI OBRAZEM

1) Zahájení výstavy František Pečený a Heřmanova Huť 25. 4. 2) Tradiční Májový den uměleckých řemesel a divadla v Mariánské Týnici 19. 5. 3) Zahájení Barokního festivalu 8. 6. 4) Otevření výstavy kreseb a maleb ke stému výroční narození Bohumila Konečného – Bimby 13. 6.. 5) „O nás a o našich“ v podání divadelního spolku Tyl z Čisté 15. a 16. 6. 6) O malování, divadle i životě hovořila herečka a malířka Blanka Bohdanová 27. 6.

■ Václav Podestát

U hospodářského dvora Lomany nedaleko Plas byly donedávna v literatuře připomínány dva památné stromy – duby. Pro svůj věk (kolem 740 let) jsou, respektive byly, chráněny od roku 1978 jako krajinná dominanta.

První dub letní (*Quercus robur*) se v důsledku povětrnostní situace dne 12. června 2018 vyvrátil a padl na pole. Býval v literatuře připomínán také jako Žížkův dub. Podle pověsti zde vojevůdce byl se svým dobovacím vojskem. Strom se nacházel 400 metrů severozápadně od dvora, při silnici III/2054 (Plasy – Dražeň), do níž zasahoval. Jeho stáří bylo odhadováno na více než 700 let, výška 28 m, průměr koruny 20 m, průměr kmene 260 cm a obvod 776 cm (měření 1998). Severní část kmene i koruny byla suchá a bez kůry.

Druhý strom, Lomanský dub II., také dub letní, se nachází na cestě Plasy – Lomnička (silnice III/2056), 200 metrů jihozápadně od dvora. Obvod boulovitého kmene je 754 cm, koruna o šířce 16 m dosahuje do výšky 22 m (měření 1998). V roce 2003 ve stáří asi 500 let dub uschnul. Protože neohrožuje sousedící komunikaci ve směru od Loman do Lomničky nebyl pokácen a stále v krajinně stojí.

O vyvráceném stromu referoval také zpravodaj iDnes. „Proplakala jsem celé odpoledne, jsem z toho špatná,“ přiznala Jana Čiháková

*Lomany, padlý dub.
(foto Daniel Stráník)*

z nedaleké osady Lomany, která se roky o stav památného stromu zajímala. Neustále apelovala na úředníky, aby se pokusili jeho osud zvrátit. „Když jsem si v roce 2003 koupila v Lomanech zchátralou hájovnu, začal se dub naklánět směrem do pole. Bylo vidět, jak postupně uhnívá. Dříve kolem něj stály ovocné stromy. Ty postupně zmizely a místo nich je pole. Zemědělci ho orávali téměř až k tomu dubu. Vůbec nerespektovali ochranné pásmo. A to nemluvím o postřicích, které strom roky ničily,“ domnívá se Čiháková, co stálo za zničením stromu. (citace z iDnes 13. 6. 2018; Valentýna Bílá: Dub starý přes 700 let dožil, podle pověsti se u něj zastavil Jan Žižka).

Fotografie, pořízené archeologem muzea bezprostředně po vyvrácení stromu, ukazují, že strom nebyl už delší dobu v dobré kondici.

■ Václav Podestát

„Před třiceti roky jsem zaklepal na dveře zdejší muzejní instituce a naplnil se mi tak sen.“ Stručně, věcně a s úsměvem na tváři, hodnotí historik regionu, Mgr. Jiří Fák (nar. 1964) své ohlédnutí za uplynulými třemi desítkami let svého profesního působení v Muzeu a galerii severního Plzeňska v Mariánské Týnici. Vedoucí historického oddělení s odborným zaměřením na drobné památky v krajině, terénní průzkumy, pozůstatky zaniklých činností v krajině, muzeologii v praxi, filokartii (=zájem o pohlednice a místopis) a na historii sídel severního Plzeňska pracuje v muzeu od roku 1988, od absolvování studia na Pedagogické fakultě v Plzni, (1983–1988, obor dějepis–ruský jazyk).

Během svého působení v muzeu připravil scénáře pro stálé expozice muzea v Kožlanech (1998) a Muzea a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici (2008–2011), také řadu výstav se sbírkovou tematikou nebo vztahující se k lokální historii (např. Historie železniční tratě Mladotice–Rakovník, Pětačtyřicátéj–koniec druhé světové války na severním Plzeňsku, První světová válka na severním Plzeňsku, Hasičský sbor Kralovice 1873–2013, Padělání peněz–druhé nejstarší řemeslo, Prádlo našich babiček, 60 let muzea, Letecké a železniční modely, Z historie kasáren v Kralovicích, Od májů do posvícení–křesťanské tradice a lidové jarní, letní a podzimní obyčeje na

Mgr. Jiří Fák.

severním Plzeňsku). Na svém kontě má také jako autor nebo spoluautor ediční řadu publikací shrnující soupis drobných památek v regionu Pamět krajiny I–VIII, dále mj. tituly: Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku, Sbor dobrovolných hasičů v Žihli, Severní Plzeňsko na historických pohlednicích, Severní Plzeňsko na historických kolorovaných diapozitivěch, Za co? Kriminální příběhy, Historie poštovníctví na severním Plzeňsku, Václav Bláha – hudebník z Křečova.

Je proto na místě vyslovit přání, aby jubilanta neopouštělo nadšení pro muzejní tematiku ani v dalších desetiletích.

■ Radovan Lovčí

Dne 11. května 2018 uplynulo 140 let od narození Vojtěcha Beneše, rodáka z Kozlan a jednoho z bratrů druhého československého prezidenta.

Vojtěch, který si po celý život nechal říkat zdobnělinou Vojta, byl původním povoláním učitel. Působil na různých místech Čech, ale i Spojených států, kde se v době Velké války zapojil do prvního českého (neboli protihabsburského) odboje.

Od roku 1897 se angažoval v sociálně demokratické straně, za kterou zastával v letech 1925–1935 a 1946 až 1948 poslanecký mandát v československém parlamentu. V letech 1935 až 1936 byl dokonce senátorem.

Během svého života byl činný v legionářských, sociálních a učitelských spolcích i jako školský inspektor. Druhou světovou válku strávil opět v USA, přičemž se do této země odebral znovu na jaře 1949, několik měsíců po smrti svého bratra Edvarda (28. 5. 1884 – 3. 9. 1948). Patří mezi osobnosti českého politického a veřejného života, jež byly zapojeny do všech tří odbojů, i když Vojtova exilová činnost ve prospěch svobodného Československa po roce 1949 již nebyla příliš rozsáhlá, neboť Vojtěch Beneš 20. 11. 1951 umírá (konkrétně ve městě South Bend v Indianě).

Vojta byl činný také literárně. Národní knihovna eviduje více jak stovku spisů z jeho pera. Mezi nimi najdeme jak práce politické a proklamační, tak i historické, čítanky

Vojtěch Beneš (1878–1951).

pro malé čecho-americké krajany, sbírky říkadel, povídek či další beletristická díla. Jeho „Naše maminka“ se dočkala dokonce několika opakovaných vydání. Literární odkaz Vojtěcha Beneše blíže upomeneme jménem Střediska západočeských spisovatelů v listopadu 2018 v Plzni v rámci Plzeňského literárního festivalu.

Pro zajímavost podotýkám, že rovněž dva z Vojtových potomků, Hana Klenková (8. 6. 1905 – 8. 11. 1992) a Václav Ladislav Beneš (7. 5. 1910 až 6. 12. 1972), byli úspěšnými spisovateli. Hana psala beletrii pro mládež i dospělé, kdežto Václav Ladislav, působící na Indianské univerzitě v Bloomingtonu, publikoval v oblasti politologie.

■ Radovan Lovčič

Začátkem března, 10. 3. 2018, zesnul emeritní pedagog Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni PaedDr. Gerhard Höfer. Narodil se 24. 2. 1943 v obci Želeč (dnes součást Měcholup) na Lounsku ve smíšené rodině – maminka byla Češka a tatínek Němec (zemřel, když bylo malému Gerhardovi asi 2,5 roku). V odsunové atmosféře zapsala maminka synovu národnost jako českou a ten i přes výrazně německy znějící jméno spojil svůj život s českojazyčným prostředím, v budoucnu dokonce jako odborný publicista. Přátelé jej navíc překřtili na Harryho a tak byl také mnoha lidmi po celý život oslovován.

Nižší stupeň základního vzdělání absolvoval v Želči, vyšší v Měcholupech, gymnázium vystudoval v Zatci. Roku 1962 ukončil studia matematiky a fyziky na Pedagogickém institutu v Karlových Varech. Vzdělání si dále prohluboval na Matematicko-fyzikální i Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (titul doktor pedagogiky). Na MMF UK se stal kandidátem věd (CSc.). Po absolvování Pedagogického institutu dostal umístěnku do obce Bochov, kde učil na základní škole a odkud později odešel působit do Ostrova nad Ohří, nejprve na základní školu a po zvýšení kvalifikace na tamní gymnázium. Během dalšího postgraduálního studia, na Fakultě pedagogické v Plzni, poznal svoji budoucí ženu Marii, rovněž pedagožku, půvo-

PaedDr. Gerhard Höfer.

dem z Plas, s nímž byl oddán 15. 7. 1971 na plzeňské radnici. Z Ostrova nad Ohří se manželé přestěhovali v roce 1988 do Plas na severní Plzeňsko.

Dr. Höfer se stal učitelem Fakulty pedagogické v Plzni a v některých obdobích učil i na Gymnáziu Plasy. K oborům jeho speciálního zájmu patřily mechanika, akustika, elektřina a magnetismus a též didaktika fyziky a dějiny jejího vyučování. Gerhard Höfer se tak stal i historikem svého oboru. Sám pamatuji na jeho hodiny z plaského gymnázia, které pro větší poutavost vždy prokládal historickými zajímavostmi. A ač by to člověk u fyzika primárně nečekal, jeho oblíbeným místem výzkumu bývaly také archivní badatelný, jak zdů-

razňoval při našich občasných setkáních.

Dr. Höfer je autorem desítek odborných studií a několika samostatných spisů, v nichž se zabývá mimo jiné dějinami výuky fyziky ve středškolském prostředí. Patřil i do týmu pisatelů moderní encyklopedie „Universum“ a byl spoluautorem učebnice „Fyzika 6“ z dílny plzeňského nakladatelství Fraus, jež byla roku 2005 oceněna 3. místem za nejlepší vzdělávací materiál pro 2. stupeň na knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem. (Jejím dalším spoluautorem je mimo jiné doc. Václav Havel z Třemošné, Höferův přítel, kolega z Fakulty pedagogické ZČU a bývalý děkan této školy).

Méně známým je fakt, že dr. Höfer měl vřelý vztah k hudbě a pro dramatický odbor Lidové školy umění v Ostrově nad Ohří skládal

hudbu k textům. Höferovy odborné práce mají dobře zmapované fyzici na plzeňské univerzitě. Ne každý z nich ovšem ví, že jméno jejich kolegy se nalézá i v kolektivním díle „Recitujeme... 1. Repertoárový sborník pro kolektivní a sólový dětský přednes“, vydaném nakladatelstvem Albatros v roce 1977, kde lze nalézt též noty z pera „Harryho Höfera“.

Vzhledem ke své angažovanosti na univerzitě (jeden čas zde zastával funkci proděkana pro studijní záležitosti a řešil styky se zahraničím), vědecké a učitelské roli, i s ohledem na další aktivity (člen ústředního výboru Fyzikální olympiády a krajské pobočky Jednoty českých matematiků a fyziků) se však již hudbě po příchodu na Plzeňsko činně nevěnoval. Jeho bývalí studenti na něm oceňovali pečlivost, jakož i lidský, přátelský a přející přístup.

ARCIBISKUP BERAN A BYSTA OD MARIE UCHYTILOVÉ

■ Irena Bukačová

U příležitosti významné události – návratu ostatků kardinála Josefa Berana z Vatikánu a jejich uložení v katedrále sv. Víta v Praze, k němuž došlo 23. dubna 2018, na svátek sv. Vojtěcha, bychom rádi připomněli zajímavou epizodu ze života této významné osobnosti. Jeho portréty vytvořila v letech 1946 a 1947 tehdy mladičká nadaná sochařka, kralovická rodačka Marie Uchytilová, známá především jako autorka monumentálního pomníku Lidických dětí.

Narodila se 17. ledna roku 1924 v Kralovicích u Plzně v rodině ber-

niho úředníka Václava Uchytila. Když se rodina přestěhovala do Plzně, vyhledala tehdy jako sedmnáctiletá dívka plzeňského sochaře Otakara Waltra (1890–1963), který se stal jejím prvním učitelem. Nadané a pro sochařskou práci nadšené děvče se sochařem Waltrem začínalo restaurátorskými pracemi, modelací andílčích hlaviček, které se staly archetypem dětských tváří, jimiž se tak často zabývala v pozdějších letech. Kromě sochaře Waltera měl na její vývoj vliv otec numismatik, který velmi pečlivě sledoval a dokumentoval

Marie Uchytlová při práci na bystě kardinála Josefa Berana v roce 1947.

umělecké pokroky své nadané dcery. Marie mu tuto pozornost oplátila jednou ze svých prvních medailí, jež mu věnovala k narozeninám v roce 1948. To již byla studentkou Akademie výtvarných umění, kam se přihlásila v roce 1945 a úspěšnou začkou velkého českého medailéra Otakara Španiela (1881–1955). Patřila ke generaci výtvarníků, do jejichž osu-

dů zasáhla druhá světová válka. Neminulo ji jako ročník 1924 totální nasazení a mnoho válečných příběhů, které zaslechla vyprávět, ji hluboce zasáhlo.

V letech 1945–1950 absovovala studium na Akademii výtvarných umění v Praze u profesora Otakara Španiela. Po svém absolutoriu v roce 1950 vykročila na dráhu sochařky

Medaile kardinála Josefa Berana.

a medailérky. Od roku 1952 působila osmnáct let jako profesorka na Střední výtvarné škole v Praze na Hollarově náměstí, kde vyučovala sochařství a figurální kresbě. Vedle toho se věnovala vlastní tvorbě v širokém spektru od volné plastiky, medaili až po návrhy pomníků. Chronologicky prvními zajímavými dílky Marie Uchytílové jsou dvě medaile, které byly z ideologických důvodů ve starší soupisové literatuře opomíjeny, již zmíněná intronizační medaile arcibiskupa Josefa Berana z roku 1947 a úmrtní medaile Jana Masaryka, vydaná u příležitosti jeho tragického úmrtí – in memoriam v roce 1948. V letech 1969 až 1989 intenzivně pracovala na pomníku dětským obětem války pro Lidice. Zemřela náhle 16. 11. 1989 v Praze a zanechala bohatý výtvarný odkaz. Jako svoji první práci v roce 1946 vytvořila dvoustrannou intronizační medaili arcibiskupa Josefa Berana a v roce 1947 pak jeho bustu. Portrét podle živého modelu vytvářela jako

posluchačka 5. semestru AVU přímo v arcibiskupském paláci v Praze. Z této její práce jsou zachovány zajímavé fotografie s pražským arcibiskupem, který mladé sochařce důstojně seděl jako předloha k portrétní bustě ve svém křesle. Měla tehdy jedinečnou příležitost vytvořit jeho podobiznu z přímého setkání.

Monsignor Josef Beran (1888 Plzeň–1969 Řím) byl katolický duchovní, teolog a pražský arcibiskup. Za druhé světové války, v letech 1942–45, vězněn nacisty v Dachau. Roku 1946 se stal pražským arcibiskupem. Odmítl však spolupráci s komunistickým režimem a v letech 1949–1965 byl internován v různých místech v Čechách. V roce 1965 jej jmenoval papež Pius XII. kardinálem. Josef Beran odjel do Vatikánu, kde zůstal až do své smrti 1969. Po téměř padesát let byla místem jeho posledního odpočinku bazilika sv. Petra v Římě.

Spolek za starou Plzeň dal již v roce 1995 podle modelu, uloženém ve

sbírkách Muzea a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici jako součást umělecké pozůstalosti sochařky, odlít bustu a pamětní desku Josefa Berana. Byla osazena dne 17. května 1995 v Křížkové ulici čp. 1. na Roudné, kde Josef Beran žil do roku 1904 jako student a kam se až do roku 1930 vracel. Odhalení se konalo pod záštitou Mons. Františka Radvorského v den 26. výročí úmrtí kardinála. Akci organizoval Jiří Kavina, synovec kardinála Berana. Busta byla osazena na konzolu nad pamětní desku s textem akademického malíře Vladimíra Havlice a odhalena 17. května 1995. Nese text: „*V tomto domě prožíval od roku 1904 svá studentská léta a až do roku 1930 se do tohoto domu vracel Josef, kardinál Beran 1888–1969. Milostí boží jsem, co jsem. Co jsem k tomu vykonal, k tomu mi bylo pomoheno milostí boží + Josef, kardinál Beran, arcibiskup pražský*“.

K nejstarší tvorbě Marie Uchytilové patří také pamětní desky, které sochařka vytvořila ještě během svého studia. Pro Plzeň, kde Uchytilová žila, navrhla dvě pamětní desky roce 1947 a 1948 připomínající zdejší oběti druhé světové války. Byly jejím prvním setkáním se závažnou tematikou heydrichiády, která o dvacet let později našla svůj bohatý ohlas ve ztvárnění osudu lidického příběhu. První návrh pamětní desky Marie Uchytilové z roku 1947 je věnován obětem fašismu v Lobzích u Plzně, kde bylo popraviště gestapa. Reliéf v pískovci byl odhalen 8. září 1949. Popraviště, které bylo zřízeno

na bývalé vojenské střelnici v Lobzích, bylo za heydrichiády místem několika krutých poprav. S atentátem na Heydricha a osudy obětí heydrichiády jsou spojeny Lidice, a tak tento první protiválečný plzeňský reliéf, zatím ještě skromně a výtvarně konvenčně vyjadřující lidskou tragedii s motivem ženy, které se krutost války nejvíce dotýká, znamená trvalou orientaci sochařčina díla na existenciální rozměr osudů obětí války. Druhá, výtvarně zralejší, avšak v kontextu díla později nahrazena více realistickým pojetím, je pamětní deska obětí II. světové války z roku 1948. Reliéfní deska je umístěna na chodbě ve II. poschodí Krajského úřadu v Plzni (dříve tzv. Rašínův dům), Škroupova 18. Deska je odlita do bronzu a připomíná oběti války z řad zaměstnanců tehdejšího finančního úřadu, zřejmě zahynuvších z části z rasových důvodů, který v tzv. Rašínově domě sídlil.

V díle Marie Uchytilové vyniká složka medailérská, již vážnost uměleckého záměru i dosažené mistrovství řadí k trvalým hodnotám české medaile, na niž se dají vztáhnout požadavky jejího učitele profesora Otakara Španiela na umělce–medailéra, který by měl mít „hrdinnou odvahu, velké odříkání, nesmírnou trpělivost, pokoru, avšak i tvrdou houževnatost a bezmeznou píli“. Tyto ctnosti jsou skryty v díle Marie Uchytilové, z něhož vyzařuje vůle k monumentálnímu účinu i kvalita ryzí sochařské práce.

■ Jana Dienstpierová, Jiří Kříž

V muzeu a galerii severního Plzeňska se 22. srpna 2018 připravuje otevření výstavy, pojmenované Severský beat – historie Big beatu na severním Plzeňsku. Její součástí budou koncerty a také publikace, shrnující prostřednictvím textů a reprodukcí relikvií doby historii neopominutelného hudebního fenoménu.

Zaznamenáním vyprávění pamětníků, přímých účastníků nebo prostřednictvím dochovaných textů, fotografií i konkrétních předmětů jsme se snažili popsat historii beatové a rockové hudby na severním Plzeňsku. V prvopočátku nás motivovala snaha zachytit kapely, které jednak pocházely z okresu Plzeň-sever dále i takzvaně „přespolní“, které v regionu pravidelně vystupovaly a přispěly k formování místní beatové scény. Díky pamětníkům a archivním pramenům se potvrdilo, že místních kapel se zde vystřídalo celá řada.

Museli jsme vyřešit problém, co je to vlastně „severoplzeňská bigbeatová skupina“. Pomohlo nám proto někdejší nařízení, podle něhož kapely musely mít (a to až do roku 1990) svého oficiálního zřizovatele. Cíleně jsme se soustředili na soubory, jejichž zřizovatel, závodní kluby a mládežnické organizace, měl své sídlo na okrese Plzeň-sever.

První skupiny vznikaly na okrese v roce 1964. Orion Beat v Kaznějově

*Weeping Spectres, 1964.
(Řáha, Tarantík, Křemenák a Lang).*

a Weeping Spekters v Druztové. Postupem let přibývaly další až jejich počet narostl na několik desítek. Po roce 1989, po pádu komunistické vlády, se změny v novém společenském uspořádání promítly logicky i do činnosti hudebních seskupení. Musely se vypořádat s novými ekonomickými poměry, s poklesem návštěvnosti, řada muzikantů začala podnikat a muziku pověsili minimálně na nějakou dobu takzvaně „na hřebík“.

V doprovodné publikaci si všímáme bigbeatových kapel v rozpětí let 1964–1994. V textu jsou řazeny abecedně, pokud některá z nich používala více názvů, jsou uváděny podle nejznámějšího pojmenování nebo pod nímž působila nejdelší čas. Pro rychlejší a pohodlnější vyhledávání poslouží čtenáři přehledné rejstříky.

ORION BEAT / STUDIO 61

1964–1969

ZK ROH Spolana Kaznějov

V roce 1960 se vyčlenila z orchestru Dr. Koldinského tzv. rytmická sekce ZK Spolana Kaznějov, která se v následujícím roce přejmenovala na STUDIO 61. Tvořili ji Václav Maloun – kapelník, klavír, Jaroslav Hochmann – baskytara, Oldřich Kraus – bicí, Karel Labský – basa, Miroslav Kubricht – kytara a zpěv, Miroslav Vébr – zpěv, Eliška Beránková – zpěv, Míra Brož – saxofon, Josef Šafránek – trumpet, Víťa Zoglman – trumpet.

Skupina hrála převzatý repertoár; nejoblíbenější byly písně z produkce divadla Semafor, nebo odposlechnuté z německých televizních kanálů. Většina vystoupení proběhla v Kaznějově na nedělních čajích.

Muzikanti nosili oboustranné modro/šedé vestičky a bílé košile. V roce 1962 posílil kapelu všestranný muzikant Boža Koča, který kromě zpěvu hrál na bicí, kytaru, bendžo a harmoniku. Velkých ovací se kapela dostalo, když zahráli píseň „Mám malý stan“ v neděli poté, co v sobotu vyhrála v televizní soutěži „Písničky na zítřa“. Boža Koča, vyučený opravář radií a televizorů, ji dokázal nahrát na magnetofon, kapela se ji během nedělního dopoledne naučila a už v 16 hodin s ní vystoupila. Nadšení posluchači aplaudovali, jako by vystupovalo skutečné duo Waldemar Matuška s Karlem Štědrým.

Soubor dvakrát vyjel s delegací svazu mládeže do družebního města Erfurt v NDR. Mezi muzikanty však sílily rozpory o dalším hudebním

Orion Beat při koncertu.

(Jaroslava Boušková, Bohumil Koča, Miroslav Kubricht).

směřování. Kapelník Václav Maloun odešel v roce 1963 s částí muzikantů do Horní Břízy a založil taneční skupinu *Studio*.

Druhá část pod vedením Boži Koči, který si v roce 1963 zazpíval v divadle malých forem v Plzni „Pro 120“, založila v roce 1964 skupinu *ORION BEAT*. Z původních členů zůstal Miroslav Kubrich, Jaroslav Hochman, Karel Labský a Víťa Zoglman, který přsedlal z trumpetů na bicí. Pánskou sestavu doplnila zpěvačka Jaroslava Boušková. Oficiálně byl kapelníkem Dr. Koldinský, fakticky jej vedl Koča, jeho zástupce. Velkou oporou jim byl vedoucí závodního klubu v Kaznějově Karel Týr, který pro kapelu také maloval obří plakáty rozměru 2x1,7 metru. Bezprostředně je hned rozvázal po okolí. V závodním klubu měla kapela vlastní místnost–zkušebnu. Zřizovatel postupně nakoupil novou bicí soupravu a část aparatury, Orion oplátku hrál každý volný termín pro Kaznějováky. Výjimkou bylo vystoupení na festivalu v Nýřanech, nebo při otevírání kulturních domů v Horažďovicích a v Horní Bříze.

V roce 1966 posílil kapelu talentovaný hudebník z Tábora, Karel Kobližka (The Kings). Ten vzpomíná, jak Bohouš Koča sestrojil jednoduché rádio a na něm chytali, na středních vlnách, tehdy anglickou pirátskou Big beatovou stanicí „Radio Caroline“, která operovala na moři v mezinárodních vodách těsně za hranicí tří mil od pobřeží Anglie, takže na ně anglické úřady nemohly. Takto, nebo z německého televizního Beat Clubu, získávali inspiraci.

Nášivka skupiny Orion Beat.

Skladby interpretovali čistě foneticky. Základem repertoáru byla muzika Beatles, Shadows, Cliff Richarda a řady dalších. Například jedna skladba pocházela od Elvise Presleyho.

Sestava Orion Beatu se ustálila v obsazení Boža Koča – zpěv a doprovodná kytara, Karel Kobližka – kytara, Víťa Zoglman – bicí, Miroslav Kubrych – kytara, baskytara, Jaroslav Hochman – baskytara, Jiří Pechman – klavír. Po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy, v srpnu 1968, Karel Kobližka emigroval na Západ a kapela Orion Beat, v únoru 1969, po celářském plese v Kaznějově, svoji činnost ukončila.

Výňatek je z připravované publikace.

Výstava
– SEVERSKÝ BEAT –
HISTORIE BIG BEATU
NA SEVERNÍM PLZEŇSKU
22. 8. – 28. 10. 2018
MUZEUM A GALERIE
SEVERNÍHO PLZEŇSKA
V MARIÁNSKÉ TÝNICI

■ Václav Podestát

Dne 16. června 2018 se v obci Chříč konaly oslavy sedmistého výročí založení obce. Na prostranství návsi se dopoledne sešli obyvatelé, kteří přihlíželi vysazení pamětního stromu – lípy za přítomnosti místních obecních zastupitelů. V centru Chříce se od toho dne nacházejí již tři památné stromy. První, nejspíše stoletý strom, z doby vzniku Československé republiky, další naproti domu čp. 24, byl zasazený 7. 3. 1990 v den narozenin T. G. Masaryka. Starosta ing. Vladimír Petrlík připomněl v projevu důležitost vnímání historických okamžiků bez ohledu na velikost místa a počet obyvatel. Zmínil historické milníky, které utvářely zdejší společenský život, fungování profesních i zájmových spolků, vyzdvihl my-

šlenky prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. V odpoledním programu oslav starosta přivítal uprostřed sluncem rozpáleného dne všechny přítomné obyvatele i hosty.

Ředitelka Muzea a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici, PhDr. Irena Bukačová, připomněla dějinné kořeny lokality Chříčska, stavební proměnu obce i hodnotu několika nepřehlédnutelných památek – zámku, stojícím na mírném návrší, v sousedství kostela sv. Jana Nepomuckého, také několik drobných památek v katastru. Společně přispívají k malebnosti krajiny, obepínající nedaleké řečiště Beroučky.

Veřejné poděkování patřilo Ing. Karlovi Žebrakovskému z ČVUT

Sázení pamětní lípy dne 16. června 2018.

Praha, jehož zásluhou se podařilo objevit, a následně i přivést od krajanů ve městě Wilber v Nebrasce, USA, „Kroniku obce Chříč s životopisem rodu Šubrtů pro zábavu a upomínku mnohým“ (vztahuje se k období konce 19. století a začátku století dalšího).

Následný kulturní program před-

stavil vystoupení žáků Základní školy Pivoňka, pěvecké vystoupení k počtě Milady Šubrtové, rytířský soubor skupiny historického šermu Invictum, zábavné taneční představení v podání Hradeckých panenek a na závěr dne koncert Revival Bandu.

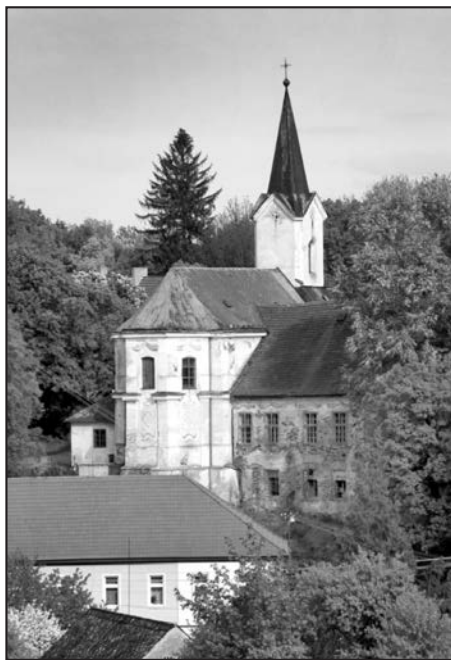
VZNIK CHRÍČSKÉHO PANSTVÍ

■ Jiří Kříž

Hraběnka Marie Gabriela Lažanská, rozená Černínová z Chudenic (1690–1758), odkázala ve své závěti polovinu svého majetku Ústavu šlechticů u sv. Andělů v Praze. Ten se dohodl s hraběčnými syny, že odkoupí i druhou polovinu jejího dědictví a tak vzniklo samostatné panství, které se skládalo ze čtyř statků: chříčského, císteckého, šípského a všesulovského. Celkem to byly dvě městečka, osmnáct vesnic a šest samostatných hospodářských dvorů.

Za sídlo panství byla vybrána Chříč, kterou začal ústav zvelebovat. Jedním z prvních kroků byla přestavba chříčského zámku v roce 1766. Zároveň měla být Chříč povznesena i po té nemateriální stránce, a to tím, že by kromě školy, kterou už v roce 1756 nechala založit hraběnka Marie Gabriela, zde bylo i sídlo farnosti.

Proto byl zbudován u zámku i kostelík sv. Jana Nepomuckého. Tento plán se ale nelíbil kožlanskému faráři, který by přišel o část svých příjmů, proto byl kostelík vysvěcen jen jako zámecká kaple. Teprve v roce 1785 se podařilo zřídit v Chříči

Zámek a kostel sv. Jana Nepomuckého ve Chříči.

alespoň lokálii, sice stále podléhající kožlanské farnosti, ale s vlastním farářem.

Často učitel s farářem našli společnou řeč ve snaze zlepšit posta-

vení, rozšířit rozhled místních obyvatel a přesvědčit ředitele panství, aby vynaložil peníze i na jiné účely než čistě hospodářské.

Že to nebyla vždy práce jednoduchá, nám ukazuje příklad faráře Františka Stanglera, který působil ve Chřiči v letech 1839–1853. Mladý kněz se nespokojoval jen s duchovní správou svých farníků, ale snažil se také o doplnění vzdělání i dospělým. Proto založil „nedělní školu pro lid“, kde sám vyučoval dějepis a zeměpis. V revolučním roce 1848 po mších četl na táborech lidu veřejně noviny a vysvětloval lidem, co která událost –přijetí dubnové konstituce nebo zářijové zrušení poddanství, pro ně znamená. Tím se snažil krotit nereálná očekávání a předejít tak případnému zklamání. Z těchto veřejných čtení se o něco později vyvinul čtenářský spolek.

Snažil se také zlepšit poměry ve škole, která se od svého založení často stěhovala po nejrůznějších, většinou nevyhovujících, provizorních prostorech. Sice už v roce 1780 byly vypracovány plány na samostatnou školní budovu. Nikdy nebyly realizovány. Ani P. Stanglerovi se nepodařilo prosadit stavbu. Alespoň docílil přestěhování školy do zámecké budovy. Svou neústupností si zneprátelil nejen vrchnostenské úředníky, ale i kožlanského faráře.

V roce 1853 musel Chřič opustit, což ve farní kronice dost sklíčeně komentoval. Nakonec se stal děkanem v Rakovníku, kde se mu za jeho starostlivost o obecné blaho dostalo zaslouženého vděku.

Ani jeho nástupci neměli situaci

jednodušší, přesto se podařilo, že v roce 1858 byla Chřičká lokálie povýšena na farnost, do které kromě Chřiče patřila i Studená, Hlince, Holovousy, Slatina, Lhota, Dolany s kostelíkem sv. Petra a Pavla, a do roku 1874 i Miličov s filiálním kostelem sv. Petra v okovech. V roce 1875–1878 byl kostel sv. Jana Nepomuckého kompletně opravován, v jeho průčelí byla zbudována věž, do které byly přemístěny zvony z Dolan odlité v letech 1553 a 1684. Původní Chřičské, menší zvony, byly naopak instalovány v Dolanském kostelíku.

V roce 1862 byla ve Křici (Chřiči) nákladem 7000 zlatých postavena nová škola. Bohužel bylo pro ni vybráno trochu nešťastné místo, takže budova musela být často opravována. Přesto se stali řídicí učitelé (dnešním slovníkem ředitelé školy) spolu s obecní samosprávou hybateli společenského života. Antonín Kopta na škole zavedl „*Pokračovací kurzy hospodářské*“. Pro ty žáky, kteří po absolvování obecné školy nepokračovali v dalším vzdělávání na měšťanských školách, se stal také propagátorem dobrovolného hasičského hnutí. Jeho dlouholeté úsilí bylo korunováno úspěchem. Dne 27. června 1887 byl založen *Sbor dobrovolných hasičů pro Chřič a okolí*. Učitel Josef Jogl zase stál za založením *Hospodářské besedy* v roce 1885.

DVĚ VZÁCNÉ MEDAILE KLÁŠTERA V PLASÍCH

■ Oto Brachtel

Cisterciácký klášter v Plasích je patrně jediným klášterem v Čechách, který ke svému vysvěcení v roce 1688 nechal vyrazit pamětní medaile ve stříbře a také ve zlatě. Vyhotovený seznam o rozdělení medailí význačným osobnostem, které k tomuto významnému aktu byly vyraženy, je zcela výjimečný.

Jedním z členů pražského numismatického kroužku ve druhé polovině 19. století byl člen premonstrátského kláštera na Strahově P.

Emerich Petřík. V jeho poznámkách týkajících se církevních numismatických ražeb našel pozdější numismatik a autor „Soupisu Československých svátostek, katolických medailí a jetonů“ Bedřich Příbil pojednání (dnes již pravděpodobně neexistující) profesora Maxe Millauera,¹⁾ které popisuje způsob rozdělování medaile ražené na paměť slavnostního vysvěcení kláštera v Plasích v roce 1688. Obsah rukopisu je následující:

Velká medaile o průměru 33mm:

Líc: poprsí arcibiskupa zprava. Opis: IOANNES FRIDERICVS ARCHIEPISCOPUS PRAGAE. Nsis

Rub: chrámová budova. Opis: SINT OCULI TUI APERTI SUPER DOMUM HANC (oči tvé budiš otevřeny nad domem tímto).

V úseči značka medailéra: O.f. (Öffinger fecit)²⁾

Nápis na hraně: ECCL: B. M. V. ASS: ORD. CIST. MON: PLASS: CONSEC: SUB. AB. F.A.T. A. 1688.

(v překladu: Kostel Nanebevzetí blahoslav. Marie Panny, řádu cisterciáckého kláštera plasského vysvěcen za opata Bratra Ondřeje Troyera roku 1688).

„Dle nedávno nalezené a podrobné zprávy o vysvěcení kláštera v Placích pražským arcibiskupem Waldštyňem 11. července 1688 za opata Františka Ondřeje Trojera, který byl spoluvisitátorem a generál. Vikářem cisterciáckých klášterů v Čechách, na Moravě i Lužici, byly raženy medaile dvojí velikosti, dvěma kolký ze stříbra i ze zlata. Jsou čtyři druhy ražeb: zlaté velké o váze 10 dukátu, malé o váze 5 dukátu, stříbrné dvojité rovnající se tolaru a menší rovnající se jednomu zlatému. Nehledě ke kusům určeným pro zvláštní dobrodince a přátele klá-

štera plasského, pro ostatní pány opaty, probošty, abatyše, českých, moravských a lužických klášterů cisterciáckých bylo rozděleno: šest zlatých kusů větších panu konsekrátorovi, každému asistentovi po jednom menším zlatém, každému z řádových kněží, kterých bylo obvykle přes 60 po jednom větším stříbrném, každému klerikovi a bratřím laikům po jednom menším stříbrném“.

autor příspěvku je kronikář
obce Kozolupy

Poznámky:

- 1) Max. Millauer, nar. 1784 v Českých Budějovicích, vstoupil 1802 do cisterciáckého kláštera ve Vyším Brodě a po vysvěcení se stal doktorem theologie a profesorem v Praze. Byl členem král. České spol. nauk. Zemřel 1840.
- 2) Kašpar Öeffinger, rytec pražské mincovny. Od roku 1636 pracoval samostatně. Zemřel 1692.

Literatura:

Bedřich Příbil: Soupis Československý svátostek, katolických medailí a jetonů. Praha 1931.
Soupis Československý svátostek, katolických medailí a jetonů. Díl II. Čechy – Praha. Praha 1938.
Numismatické zprávy 1937, č. 15.

UMĚLCI V MANĚTÍNĚ PODLE MATRIK – SOCHAŘI II

■ Petr Rožmberský

pokračování z minulého čísla

Potom je Štěpán Borovec opět kmotrem až roku 1718 a 21. srpna 1719 v Manětíně „usnul v Pánu“ a byl pohřben při kostele sv. Barbory.¹⁾ Pocházel ze Starého Sedla (okr. Tachov), z panství patřícího manželce Václava Maxmiliána Lažanské-

ho²⁾ Zde byl 4. prosince 1672 pokřtěn jménem Štěpán syn Jana příjmím „Worabez“ a jeho manželky Doroty.³⁾ Dožil se tedy jen nedovršených 47 let.

Štěpánova manželka Maxmiliána nebyla patrně z manětínského farnosti,

a protože se svatba pravidelně odbyvala ve farním kostele, kam příslušela nevěsta, zápis o jejich sňatku v manětínské matrice nenacházíme. Vdova Maxmiliána Borovcová („Worwetzin“) Štěpána poměrně o dost přežila – zemřela o 20 let později, roku 1739, a byla pohřbena tam, kde její manžel a děti – na hřbitově u kostela sv. Barbory u Manětína.⁴⁾

Václav Borovec (Worowetz, Worwetz, Worbetz)

O této osobě a jejím díle je známo daleko méně než o Štěpánovi. Socha sv. Otýlie (1760) s očima na misce, stojící u kostela sv. Jana Křtitele, je dílem některého z mladší generace sochařů, možná Václava Borovce (1705–1767).⁵⁾ Jinde je socha sv. Otýlie datována do roku 1767; k farnímu kostelu byla přenesena z tzv. Vysoké cesty vedoucí z města ke sv. Barboře.⁶⁾ Václav je spolehlivě autorem rokokové sošky sv. Václava z roku 1756, která se nachází ve sbírách v Karlsruhe.⁷⁾ Jistě pracoval i na dalších uměleckých dílech, avšak nevíme na kterých.

Václav Borovec (1705 – po 1756) jakožto Štěpánův syn pokračoval v otcově sochařském díle a spolupracoval s dalším manětínským sochařem Herscherem.⁸⁾ Otázkou zůstává, zda v době úmrtí otce čtrnáctiletý Václav mohl do sv. Martina dokončit sousoší Nejsvětější Trojice (viz výše).

Sochař (statuarius) Václav Borovec byl už v matrikách nazýván výhradně „Worowetz“. Dokonce jako „Wenceslaus Worbetz“ vystupuje jako svatební svědek roku 1737. Je tak

Socha sv. Otýlie na ohradní zdi bývalého hřbitova u farního kostela sv. Jana Křtitele, snad práce Václava Borovce .

zapsán i v záznamu svého sňatku s pannou Dorotou, dcerou manětínského radního Jana Ptáka ze 4. února 1738. 1. listopadu téhož roku jim byl pokřtěn prvorozený syn jmény Prokop Kajetán, který však po osmnácti dnech zemřel. 3. listopadu 1739 dal spolu s manželkou Dorotou pokřtít dalšího syna jmény Václav Karel Boromejský, který však také po třech nedělích zemřel. Když Václav Borovec v roce 1740 vystupoval ve funkci kmotra, byl označen jako

Socha Spravedlnosti a kamenná váza na manětínském náměstí od Josefa Herschera.

manětínský měšťan (už roku 1723 jej propustila hraběnka Lažanská z poddantví⁹⁾). Dne 19. ledna 1741 byl manželům Václavu a Dorotě Borovcovým, kteří však byli v matrice označeni jako poddaní manětínské vrchnosti, pokřtěn další syn jmény Jan Nepomucký Václav Kajetán a 1. září 1743 syn Antonín Kajetán. Václav i Dorota byli často žádáni za kmotry; Borovec byl v takových případech (i při krtech svých dětí) pravidelně označován jako „statuarius“, někdy jako „sculptor“ (obojí znamená sochař). Dalšího potomka, tentokrát dceru, dali uvedení rodiče pokřtít 9. dubna 1746 jmény Marie

Anna. Další dceru Františku Karolínu dali křtít 9. října 1749. V roce 1751 byl manětínský měšťan Václav Borovec dokonce radním.¹⁰⁾

Manželé Borovcovi dali 11. dubna 1752 pokřtít třetí dceru jmény Barbora Lidvína (podle holandské sv. Lidviny, ochrnuté po úraze¹¹⁾). Zemřela ve 4 letech. V roce 1766 ve svých 52 letech opustila tento svět také její matka Dorota, manželka Václava Borovce, a sám sochař Václav se odebral na onen svět 2. listopadu 1767 v 63 letech a byl 4. 11. pohřben tak jako všichni příslušníci jeho rodiny na hřbitově u kostela sv. Barbory. 10. prosince 1774 v čp. 83 náhle skonala krejčí Jan Borovec ve svých 32 letech.¹²⁾

Uvedený krejčí byl zřejmě sochařův syn Jan Nepomucký Václav Kajetán, který se už sochařině nevěnoval, možná proto, že hraběnka Marie Gabriela Lažanská, mecenáška podporující umění, už nebyla mezi živými (†1758¹³⁾) a od jejích potomků už nebylo tolik zakázek. Podobně byl jeho bratr Antonín (Kajetán) ševcem.¹⁴⁾

Krejčí Jan Borovec zemřel nejspíše v otcovském domě, který při očíslování domů (1770/1771) obdržel čp. 83. Dům potom vlastnila jiná rodina. V roce 1805 došlo v Manětíně k přečíslování domů. Sledováním majitele domu čp. 83 před a po přečíslování můžeme říci, že dům měl poté čp. 102.¹⁵⁾ Na indikační skice stabilního katastru z roku 1839 čp. 102 nalézáme na levé (horní) straně ulice vyběhající z manětínského náměstí směrem k východu.¹⁶⁾ Dodnes zde tento přízemní dům stojí.

Manětín, čp. 102, dům rodiny Borovcovy.

Josef Herscher (Herrscher)

Dalším významným sochařem působícím v Manětíně byl Josef Herscher (1688–1756). Byl například tvůrcem soch sv. Václava a sv. Floriána na kašnách na náměstí či alegorie ctností – Spravedlnost, Statečnost, Víra, Láska, Naděje, Opatrnost a Mírnost (z let 1730–1740¹⁷⁾). Manětínské náměstí dále doplňuje řada jeho pískovcových váz. Z jeho dílny pochází i 14 soch světců v nadživotní velikosti z let 1728–1734 při tzv. Vysoké cestě, vedoucí z města ke hřbitovnímu kostelu sv. Barbory, které objednávala hraběnka Marie Gabriela Lažanská a její příbuzní. Josef Herscher je také autorem sochy sv. Ludmily při cestě k Brdu.¹⁸⁾ Na podstavci sochy sv. Šebestiána z roku 1729 je dochována iniciála „H“ (Herscher).¹⁹⁾ Sochařská výzdoba hřbitovní kaple sv. Josefa, dříve při-

čítaná Lazaru Widmanovi,²⁰⁾ je nově přiřknuta Josefu Herscherovi. Od něj jsou i další sochy na manětínském panství – sv. Jan Nepomucký ve Velké Černé Hati či sochařská výzdoba kostela sv. Petra a Pavla v Křečově.²¹⁾ Z účtů je známo, že dodal a postavil v letech 1734–1736 dvouramenné schodiště se čtyřmi vázami k průčelí manětínského hřbitovního kostela sv. Barbory, a že je také autorem sochy sv. Fabiána (1734).²²⁾

Josefu Herscherovi jsou připisovány též dřevěné plastiky z interiérů kostelů – manětínských děkanského (dříve farního) a hřbitovního, z kostela v Křečově, z kostela ve Strážišti a prameny doložené vyrobení oltářů ve farním a hřbitovním kostele, kazatelny v Křečově a podobně.²³⁾

Odkud pochází uváděný rok Herscherova narození 1688, není známo, zrovna tak, kde se narodil (ojediněle se vyskytl názor, že pocházel z Plzně,²⁴⁾ avšak roku 1688 v Plzni nebyl pokřtěn²⁵⁾). Často se předpokládá, že pocházel z německých zemí, nejspíše z Bavorska, někteří historici umění se přiklánějí k tomu, že se sochařskému umění vyučil v některé ze západočeských sochařských dílen, ovlivněné brokofovskými vlivy.²⁶⁾ Je možné podotknout, že takovou dílnou byla především Borovcova dílna v Manětíně.

Přítomnost Josefa Herschera v Manětíně má potvrzovat písemný záznam z roku 1720, v němž je chybně uvedeno jeho křestní jméno jako Jakub.²⁷⁾ Není udán pramen, odkud bylo čerpáno, ale z matrik to nebylo – v roce 1720 v nich žádný záznam

o Herscherovi (ať o Josefovi nebo Jakubovi) není. Další údaj, že bylo Josefu Herscherovi a jeho manželce Magdaléně pokřtěno podle manětínské matriky první dítě jménem Jan 12. července 1723,²⁸⁾ není přesný; jejich syn Jan Hieronymus byl pokřtěn 12. září uvedeného roku, a zemřel už v roce 1727 – byl pohřben (jako všichni Herscherové) na hřbitově u kostela sv. Barbory.²⁹⁾ Jeho otec v zápisu křtu není označen ani jako měšťan, ani jako sochař, ale pouze jako „pan“. O tom, že by mu tehdy bylo 32 let,³⁰⁾ se v zápisu nehovoří; vzhledem k tomu, že víme, kdy zemřel a v kolika letech (viz dále), bylo mu v roce 1723 cca 21 let.

Roku 1726 se sochaři (sculptor, statuarius) Josefu Herscherovi a jeho manželce Magdaléně narodila dcera Juliána Gabriela. Rodiče byli osobně svobodní (nepoddaní) a oba v následujících letech velmi často kmotrovali; později byli označováni jako měšťané. Dalšími jejich potomky byli roku 1728 narozený František Xaverský Pavel Šebestián, roku 1729 Václav Ondřej, roku 1732 Hedvika Saloména († ve 13. týdnu života), roku 1733 Dorota, roku 1735 Marie Saloména († 1736), roku 1738

Kateřina Barbora a v roce 1741 Kateřina Alžběta. V roce 1750 se provdala Anna, dcera Josefa Herschera, měšťana a sochaře z Manětína, za syna krčmáře z Chříče (její narození matriky nezaznamenaly – mohla se tudíž narodit tam, kde otec pracoval na zakázce a kam ho jeho těhotná žena doprovázela). V roce 1745 byl sochař Josef Herscher manětínským radním, několikrát kmotroval společně s Václavem Borovcem.³¹⁾

Sochař Josef Herscher naposledy kmotroval roku 1753 a 2. května 1756 jako měšťan a „sculptor insignis“ (znamení sochař) zemřel; 5. 5. byl pohřben u sv. Barbory. Dožil se 68 let. Jeho manželka Magdaléna ho následovala 10. prosince 1764 v 62 letech.³²⁾ V Manětíně měl prý bydlit v dnešním čp. 116 při rozcestí do Stvolen, kde je dnes obchod s potravinami³³⁾ (viz dále). V práci otcově pokračoval syn.

dokončení příště

Poznámky:

1) Státní oblastní archiv v Plzni (dále jen SOA Plzeň), fond Sbirka matrik, římskokatolická fara Manětín, kniha č. 2, fol. 25v, 25.10.1718 (dále jen fara, číslo knihy a identifikační údaj).

2) Bukačová, I.: Manětínská barokní plastika – sochařská rodina Borovců. In: Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn. Sborník příspěvků ze semináře konaného v Manětíně 15.–17. května 1996. Mariánská Týnice 1997, s. 50.

3) SOA Plzeň, Bernartice 2, fol. 3.

4) SOA Plzeň, Manětín 5, 11. 12. 1739.

- 5) Matušková, H.: Barokní plastika v Manětíně. Dostupné na: <https://www.zamek-manetin.cz/cs/o-zamku/barokni-plastika> [28. 8. 2017].
- 6) Bukačová, I.: Sochařská rodina Herscherů – Josef, Václav Ondřej a Václav Josef Herscherové. In: Severní Plzeňsko III. Vlastivědná ročenka. Mariánský Týnec 1997, s. 17–18.
- 7) Jirmusová, K.: Josef Herscher. Tajemství příchodu a působení v západních Čechách doby barokní. Diplomová práce Univerzity Karlovy, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění, 2008, s. 19. Dostupné na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/36901/?lang=cs> [31. 8. 2017].
- 8) Kumpera, J.: Osobnosti a západní Čechy I (do poloviny 19. století). Plzeň 2005, s. 265.
- 9) Citace v pozn. 2, s. 57.
- 10) SOA Plzeň, Manětín 5, 19.2.1737, 4.2.1738, 1.11.1738, 19.11.1738, 3.11.1739, 24.11.1739, 23.1.1740, 19.1.1741, 1.9.1743, 9.4.1746, 9.10.1749, 6.7.1751.
- 11) Chlumský, J.: Světci k nám hovoří. Dostupné na: <http://catholica.cz/?id=1220> [3. 9. 2017].
- 12) SOA Plzeň, Manětín 6, s. N4, Z18, Z45, Z52, Z78.
- 13) SOA Plzeň, Manětín 6, Z21.
- 14) Citace v pozn. 2, s. 57.
- 15) SOA Plzeň, Manětín 7 a Manětín 8, rodina Jungerova.
- 16) <http://archivnimapy.cuzk.cz> – katastr Manětín.
- 17) Citace v pozn. 6, s. 16.
- 18) Citace v pozn. 5.
- 19) Citace v pozn. 6, s. 16.
- 20) Podlaha, A.: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém – politický okres Kralovický. Praha 1912, s. 131.
- 21) Citace v pozn. 7, s. 38, 39, 40–41.
- 22) Citace v pozn. 6, s. 16, 17.
- 23) Citace v pozn. 6, s. 16, 19.
- 24) Citace v pozn. 8, s. 275.
- 25) SOA Plzeň, Plzeň 1 a 16.
- 26) Citace v pozn. 7, s. 7–8.
- 27) Citace v pozn. 7, s. 8–9.
- 28) Citace v pozn. 7, s. 9.
- 29) SOA Plzeň, Manětín 5, 12.7.1723, 30.3.1727.
- 30) Citace v pozn. 6, s. 15.
- 31) SOA Plzeň, Manětín 5, 22.3.1726, 20.11.1729, 7.2.1732, 9.5.1732, 10.6.1733, 22.9.1735, 23.10.1736, 27.11.1738, 18.11.1741, 20.10.1750, 26.1.1745, 7.4.1747.
- 32) SOA Plzeň, Manětín 6, fol. N13, Z14, Z42.
- 33) Citace v pozn. 7, s. 8.

OBSAH

Úvodem	2
Předplatné a otevírací hodiny v knihovně	2
Události obrazem	3
Památný dub u Loman padl	4
<i>/Václav Podestát</i>	
Před třiceti roky	5
<i>/Václav Podestát</i>	
Vojta Beneš – 140. výročí narození	6
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Odešel dr. Gerhard Höfer	7
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Arcibiskup Beran a bysta od Marie Uchytlové	8
<i>/Irena Bukačová</i>	
Big beatové kapely severního Plzeňska 1964–1994	12
<i>/Jana Dienstpierová, Jiří Kříž</i>	
700 let obce Chříč /1318–2018/	15
<i>/Václav Podestát</i>	
Vznik chrčíského panství	16
<i>/Jiří Kříž</i>	
Dvě vzácné medaile kláštera v Plasích	18
<i>/Oto Brachtel</i>	
Umělci v Manětíně podle matrik – sochaři II	19
<i>/Petr Rožmberský</i>	

ADRESA REDAKCE

Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice čp. 1
331 41 pošta Kralovice, telefon a fax: 373 396 410, 373 397 393
e-mail: info@marianskatynice.cz
www.marianskatynice.cz
www.facebook.com/marianskatynice

*Ilustrace na obálce: Kostel sv. Jana Křtitele v Úterý.
(foto Václav Podestát)*

Paměť krajiny VIII

Soupis drobných památek Nýřanska

Irena Bukačová, Jiří Fák

PAMĚŤ KRAJINY I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII

Osmisvazkové dílo je věnováno drobným památkám vybraných regionů severního Plzeňska.

Je katalogem památek, které zanechaly generace předků žijících zde po staletí.

Texty Irena Bukačová, Jiří Fák
Cena za každý díl: 250 Kč

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA V KRALOVICÍCH

Text: Irena Bukačová

Vydalo MaG v Mariánské Týnici a Občanské sdružení Gryspek pro záchranu kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích ve spolupráci s Nadačním fondem Mariánská Týnice.

ISBN 978-80-87185-11-7

Cena 150 Kč

Další nabídka knih na:

www.marinaskatynice.cz

ARCHITEKTURA JANA BLAŽEJE SANTINIHO-AICHLA NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová

Více než dvousetstránková publikace sestává z podrobného zpracování deseti architektonických památek.

ISBN: 978-80-86720-61-6

Cena 299 Kč

GRYSPEKOVÉ A PŘED-BĚLOHORSKÁ ŠLECHTA Kralovice a poddanská města

Texty: kolektiv autorů

Sborník příspěvků ze semináře konaného v roce 1997. Představuje jednak odborné články o známém šlechtickém rodu Gryspeků, ale také problematiku poddanských měst v 16. století.

Cena 150 Kč

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

- čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska -

Vydává M&G v Mariánské Týnici. Redaktor Václav Podestát.

*Adresa redakce: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici,
331 41 Kralovice, tel.: 373 396 410, e-mail: info@marianskatynice.cz, IČO: 368 563.*

Registrováno Ministerstvem kultury České republiky MK ČR E 12301.

Cena jednoho výtisku pro předplatitele 10,- Kč, roční předplatné 40,- Kč a poštovné.

Vychází 4x ročně. ISSN 1801-0032.